

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування

Факультет управління, економіки та права
(назва факультету)

Кафедра права
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчально-
виховної роботи
Віталій Боярчук

_____ 2024 р.
« ____ » _____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія і філософія права
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Львів 2024

Робоча програма дисципліни “Теорія і філософія права” для студентів **спеціальності 081 «Право»** денної та заочної форми навчання

Розробник: к.ю.н., доц. Музика Я.І.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права.

Протокол від « 28 » серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри _____ Грешук Г. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено на засіданні методичної комісії (ради) факультету управління, економіки та права.

Протокол від « 29 » серпня 2024 року № 1

Голова методичної комісії _____ Ковалів В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Ступінь вищої освіти «Бакалавр»

Напрямок підготовки **081 «Право»**

Характеристика навчальної дисципліни: нормативна

Кількість кредитів – 10

Загальна кількість годин – 300

Вид контролю: іспит

Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 4

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і метод загальної теорії і філософії права

Поняття та класифікація науки. Предмет теорії держави і права, його особливості. Поняття та класифікація функцій теорії держави і права. Роль і місце теорії держави і права в системі юридичних та суспільних наук. Основні риси юридичної науки, що характеризують її як окрему, самостійну суспільну науку. Об'єкт юридичної науки та її види. Функції юридичної науки. Поняття і походження юриспруденції – науки про державу і право. Теорія і філософія права як навчальна дисципліна. Сучасний стан та перспективи розвитку юридичної науки в Україні.

Поняття і значення методології. Філософські підходи в методології теорії держави і права. Структура методології теорії держави і права. Принципи наукового пізнання. Класифікація методів вивчення держави і права. Роль логічних прийомів у структурі методології теорії держави і права. Загальнотеоретичний понятійний матеріал як головний напрямок дослідження держави і права.

Тема 2. Поняття, сутність і походження держави

Загальні закономірності виникнення держави і права. Порівняльна характеристика первісного ладу і держави. Особливості виникнення держави у різних народів: греків, римлян, древніх германців, словен тощо. Сутність основних теорій походження держави. Поняття та основні ознаки держави, її функції. Суверенітет держави та його види. Співвідношення державного, національного і народного суверенітету. Державні символи України. Співвідношення завдань і функцій держави. Поняття та основні ознаки державної влади, які відрізняють її від влади інших організацій. Співвідношення політичної і державної влади.

Поняття типології: сутність та значимість. Тип держави: поняття, види, їх характеристика. Основні причини зміни типів держави. Сутність держави та її соціальне призначення.

Тема 3. Функції держави

Політична функція держави. Економічна функція держави. Соціальна функція держави. Культурно-виховна функція держави. Екологічна функція держави. Правоохоронна функція держави. Правозахисна функція держави. Фіскальна (податкова) функція держави. Інформаційна функція держави. Співробітництво та інтеграція з сучасними країнами – зовнішня функція держави. Оборонна функція держави. Функція забезпечення миру та підтримки світового правопорядку. Правові форми здійснення функцій держави.

Тема 4. Форми держави

Поняття, форми держави та її складові елементи. Фактори, що обумовлюють різноманітність форм держави. Форма державного правління: поняття, ознаки, види. Монархія: абсолютна, обмежена, конституційна, дуалістична. Фактори, які обумовлюють різноманітність форм правління. Форми правління в Україні. Форма державного устрою: проста, складна, їх характеристика. Порівняльний аналіз методів створення федерації та конфедерації, принципів побудови та взаємовідносин суб'єктів федерації. Поняття державно-правового (політичного) режиму та його види. Характеристика демократичного та антидемократичного режимів, їх

характерні риси. Особливості авторитарного, тоталітарного (фашистського, расистського, військово-диктаторського режиму). Стан та перспективи розвитку форми Української держави.

Тема 5. Демократична держава

Поняття і ознаки демократії. Функції і принципи демократії. Форми та інститути демократії. Основні теорії демократії. Теорія елітарної демократії. Теорія «плюралістичної демократії». Соціалістична теорія демократії. Теорія корпоративної демократії. Теорія «комп'ютерної демократії». Демократія і самоврядування. Демократія як внутрішня форма держави, її поняття, характерні особливості та функції. Форми, суб'єкти, принципи та закономірності розвитку демократії в умовах посттоталітарної держави. Демократія як загальна людська цінність. Демократія і політичний плюралізм.

Тема 6. Механізм держави і державний апарат

Поняття та елементи механізму держави. Апарат держави: поняття, принципи та структура. Поняття, ознаки, механізму держави. Апарат держави, орган держави, інститут держави. Поняття та особливості системи органів державної влади України. Державні організації, установи, підприємства і механізми держави.

Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави. Принципи поділу влади, загальна характеристика трьох гілок влади. Особливості функціонування законодавчої, виконавчої і судової влади, їх соціальне призначення. Система "стримань і противаг" органів законодавчої, виконавчої, судової влади. Органи держави та самоврядування, їх співвідношення. Форми та методи взаємодії органів держави і місцевого самоврядування. Владні повноваження, їх основні риси. Компетенція як сукупність владних повноважень.

Основні напрямки удосконалення організації і діяльності механізму Української держави. Стан та перспективи розвитку державних органів України.

Тема 7. Громадянське суспільство, політична система і держава

Поняття громадянського суспільства. Сучасна концепція громадянського суспільства. Зміст та структура громадянського суспільства. Соціальна правова держава: поняття, ознаки, сутність. Особа і держава. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні.

Людина, особа, громадянин: співвідношення понять. Правовий статус: поняття та структура. Розвиток інституту прав людини. Права людини: поняття, їх структура. Класифікація прав за критеріями. Співвідношення прав людини та громадянина. Основні права дитини. Об'єктивне та суб'єктивне право, їх характеристика. Поняття юридичного обов'язку. Конституційне та законодавче закріплення і реалізація основних обов'язків громадянина. Гарантії прав і свобод людини та громадянина. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина за Конституцією України. Міжнародні стандарти прав людини. Міжнародно-правові механізми забезпечення прав людини.

Тема 8. Правова держава

Правова держава: поняття, суть і її формування в Україні. Становлення ідеї правової держави: виникнення і розвиток. Поняття та основні ознаки правової держави. Шляхи формування правової держави в Україні. Особливість принципу верховенства права у правовій державі. Конституційне закріплення принципів правової держави. Пріоритетність прав, інтересів, свобод людини і громадянина. Правова культура, правова свідомість -

Тема 9. Поняття, сутність і походження права (4 год)

Основні концепції походження права. Загальна характеристика вчень про природу і соціальне призначення права. Право як історичне явище. Причини, які сприяли виникненню права. Ознаки, що відрізняють норми права від норм поведінки в первісному суспільстві. Поняття та класифікація соціальних норм. Право і мораль: порівняльна характеристика. Співвідношення держави і права.

Поняття і ознаки права. Принципи права, їх загальна характеристика. Загальна характеристика принципу права - виразу міри свободи, рівності і справедливості. Характерні ознаки принципу системності. Формальна визначеність: поняття, характеристика. Зміст нормативності, як ознаки права. Значення вольового характеру права. Загальнообов'язковість права і його відмінність від загального характеру. Державна забезпечуваність, гарантованість права, як ознака. Поняття та класифікація функцій права. Соціальна цінність та призначення права. Сутність та значення юридичного права. Норми звичаї і норми права, їх співвідношення. Корпоративні норми і норми права, їх відмінності. Співвідношення права і закону. Співвідношення національного і міжнародного права. Право, економіка, політика: їх взаємозв'язок і взаємовплив.

Тема 10. Принципи права

Загально-соціальні функції права. Спеціально-юридичні функції права. Компенсаційна та відновна функції права. Загально-соціальні принципи права. Загально-правові принципи права. Галузеві принципи права (принципи кримінального права, цивільного та сімейного права, трудового права). Міжгалузеві принципи права (у сфері процесуальних відносин, господарське право). Принципи інститутів права (на прикладі виборчого права). Об'єктивне право. Суб'єктивне право.

Співвідношення соціальної норми із нормою права. Право і мораль. Право і звичай. Право і релігія. Мораль, як система правил поведінки, ідеалів, цінностей та категорій. Моральні засади сучасного законодавства України. Вплив християнської релігії на формування права в Україні. Звичаї у сімейному праві України. Звичаї у цивільному праві України. Звичаї у кримінальному праві України. Звичай у конституційному праві України. Звичай у господарському праві України.

Тема 11. Норми права (4 год)

Поняття та ознаки норми права. Класифікація норм за предметом правового регулювання. Класифікація норм права за субординацією у правовому регулюванні. Класифікація норм права за суб'єктами правотворчості. Класифікація норм права за функціональною спрямованістю. Норми-засади в законодавстві України. Норми-принципи в законодавстві України. Установчі норми в законодавстві України. Норми-дефініції в законодавстві України. Темпоральні норми в законодавстві України. Норми-преюдиції в законодавстві України. Норми-фікції в законодавстві України. Норми-колізії в законодавстві України. Структура норми права: гіпотеза, диспозиція, санкція.

Тема 12. Форми права

Поняття джерела (форми) права. Види і загальна характеристика джерел (форм) права. Загальносоціальні джерела права. Спеціально - юридичні джерела права, їх характеристика. Правовий звичай, як санкціонований звичай права. Нормативно-правовий акт. Правовий прецедент - як акт документ, який містить нові норми права. Нормативно - правовий договір. Правова доктрина. Судова та адміністративна практика. Використання джерел права в історії розвитку України.

Тема 13. Нормативно-правовий акт

Поняття правового акту, його ознаки. Види правових актів за формою виразу. Види правових актів за юридичною субординацією. Поняття та ознаки нормативно-правових актів, їх відмінності від інших правових актів. Види нормативно-правових актів. Основні структурні елементи нормативно-правових актів. Відмінності між нормативним актом та іншими правовими актами. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб. Чинність нормативно-правових актів. Поняття, ознаки закону та їх види. Конституція – основний закон держави. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, види, особливості їх природи і змісту.

Класифікація НПА: загальна характеристика. НПА Верховної Ради України, поняття, види, порядок прийняття. НПА Кабінету Міністрів України: поняття, види, порядок прийняття.

НПА Президента України: поняття, види, порядок прийняття. НПА місцевих державних адміністрацій: поняття, види, порядок прийняття. НПА місцевих органів самоврядування, поняття, види, порядок прийняття. Юридична сила закону – властивість НПА. Закон – основний нормативно-правовий акт України. Підзаконний НПА: поняття, ознаки та система. Юридична сила нормативних актів Автономної Республіки Крим. Дія НПА в часі. Дія НПА в просторі. Дія НПА по колу осіб. Систематизація НПА: поняття та форми.

Тема 14. Система права

Поняття, ознаки та структура системи права. Структурні елементи системи права: норми права; інститути права; підгалузі права; галузі права. Норма права – первинний, початковий елемент системи права, з якого складаються інститути та галузі права. Галузь права та її ознаки. В основі поділу права на галузі лежать предмет (матеріальний критерій) і метод (юридичний критерій) правового регулювання. Імперативний і диспозитивний методи. Загальна характеристика основних галузей права України – конституційне та адміністративне право, цивільне та сімейне право, кримінальне право, трудове, житлове, земельне, міжнародне право, процесуальне право. Інститути та підгалузі права. Ознаки інституту права. Види правових інститутів (простий і складний інститути). Підгалузь права.

Тема 15. Система законодавства

Публічне і приватне право. Предмет і метод публічного права. Матеріальне і процесуальне право. Матеріальне і процесуальне право співвідносяться як зміст і форма правового регулювання. Особливості норм матеріального та процесуального права. Національне та міжнародне право. Співвідношення національного та міжнародного права розкривається у формах, принципах взаємодії цих двох складових системи права та способах їх трансформації. Розрізняють три форми (концепції) взаємодії національного і міжнародного права – примату національного права, примату міжнародного, змішана форма. Принципи співвідношення національного і міжнародного права: принцип пріоритету міжнародного права (міжнародних договорів) над національним; принцип пріоритету національного права над міжнародним; принцип дуалізму – передбачає взаємодію обох систем права (національного і міжнародного), оскільки ґрунтується на визнанні їх наявності. Способи трансформації норм міжнародного права до національної системи права – прямий, непрямий, змішаний. Співвідношення системи права і системи законодавства.

Тема 16. Правоутворення

Загальна характеристика правоутворення. Поняття, сутність, принципи, ознаки та види правотворчості. Соціальне призначення правотворчості. Форми участі держави в правотворчості. Види правотворчості громадянського суспільства. Поняття і стадії правотворчого процесу. Законодавчий процес, його особливості. Юридична техніка: поняття, її роль та значення. Юридична стилістика як система прийомів доцільного мовного використання в нормативних документах. Основні вимоги до підготовки нормативно-правових актів. Культурна цінність та соціальне значення механізму правоутворення.

Тема 17. Правові відносини

Поняття, ознаки та підстави виникнення правовідносин. Правовідносини можуть виникати, існувати, змінюватися та припинятися лише за наявності необхідних передумов (підстав). Розрізняють загальні (матеріальні) і спеціальні (юридичні) підстави виникнення правовідносин. Класифікація правовідносин: за предметом правового регулювання виділяють; за функціями права розрізняють; за характером обов'язків; за ступенем визначеності суб'єктів; за субординацією в правовому регулюванні; за розподілом прав і обов'язків; за волевиявленням сторін. Структура (елементи) правовідносин.

Тема 18. Правова поведінка

Поняття поведінки та правової поведінки. Ознаки правової поведінки. Види правової

поведінки. Правомірна поведінка та її склад. Види правомірної поведінки. Правопорушення: ознаки та види. Поділ правопорушень за ступенем суспільної небезпеки; поділ правопорушень за галузями права. Юридичний склад правопорушення: поняття та елементи; суб'єкт правопорушення; суб'єктивна сторона правопорушення; об'єкт правопорушення; об'єктивна сторона правопорушення. Зловживання правом та об'єктивне протиправне діяння.

Тема 19. Юридична відповідальність

Поняття та ознаки юридичної відповідальності. Мета, завдання та функції юридичної відповідальності (охоронна, захисна, профілактична, каральна, виховна). Принципи юридичної відповідальності: законності, обґрунтованості, справедливості, доцільності, невідворотності, своєчасності. Види юридичної відповідальності: кримінальна, адміністративна, цивільна, господарська, трудова, конституційна, міжнародна.

Тема 20. Реалізація норм права

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Основні форми безпосередньої реалізації права. Використання норм права. Виконання приписів норм права. Дотримання норм права. Засоби забезпечення належної реалізації права.

Правозастосування як особлива форма реалізації права. Основні ознаки застосування права. Індивідуальний характер застосування права. Застосування права як вид діяльності державних органів. Процесуальна форма застосування права. Механізми та основні стадії процесу застосування норм права. Встановлення юридично значимих фактів і відшукання норм. Перевірка достовірності тексту і визначення меж дії юридичної сили норми. З'ясування змісту норми права. Прийняття рішення у справі й оформлення акту застосування. Загальні вимоги правильного застосування правових норм. Законність, обґрунтованість і доцільність правозастосовчої діяльності. Акти застосування норм права, їх класифікація. Прогалини в праві, причини їх виникнення та способи усунення. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії і способи, їх вирішення.

Тема 21. Тлумачення норм права

Поняття та об'єктивна необхідність тлумачення норм права. Суб'єкти тлумачення норм права. Офіційне та неофіційне тлумачення. Поділ (різновиди) офіційного тлумачення. Способи тлумачення норм права. Види тлумачення норм права: буквальне, поширювальне, обмежувальне. Акт офіційного тлумачення норми права: поняття та ознаки, види актів офіційного тлумачення, акти судового тлумачення норм права, акти адміністративного тлумачення норм права. Особливості казуального та адміністративного тлумачення. Офіційне тлумачення конституційних норм, як одна із форм забезпечення судового захисту прав людини і громадянина Конституційним Судом України. Акти тлумачення Конституційного Суду України.

Тема 22. Правова свідомість і правова культура

Правосвідомість як особлива форма суспільної свідомості. Поняття, зміст та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Види правової свідомості: за суб'єктами (індивідуальна, групова, класова тощо), за характером відображення правової дійсності (наукова, практична, буденна). Професійна правосвідомість юриста. Вплив правосвідомості на законотворчу та правозастосовчу діяльність.

Правова культура: сутність та основні риси, форми прояву в суспільстві. Функції правової культури, їх характеристика. Правова культура суспільства: поняття, склад. Правова культура особи. Правові погляди і принципи. Правовий нігілізм, причини його виникнення та шляхи його подолання.

Роль правової культури у формуванні громадянського суспільства та правової держави в Україні. Правова культура у законодавчій та правозастосовчій діяльності. Професійна правова

культура. Правове виховання як спосіб формування правосвідомості та правової культури. Форми правового виховання. Правова освіта.

Тема 23. Правове регулювання суспільних відносин

Правовідносини складаються з наступних структурних елементів: суб'єктів права; об'єкту права; суб'єктивного права (законний інтерес) та юридичного обов'язку – юридичний зміст. Суб'єкти правовідносин. Фізичні особи. Правосуб'єктність. Складовими правосуб'єктності є – правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Юридичні особи – суб'єкти правовідносин: Ознаки та види юридичних осіб. Об'єкти правовідносин. Розрізняють матеріальні та нематеріальні блага і цінності. Суб'єктивне право і юридичний обов'язок. Правомочність – складова частина змісту суб'єктивного права. Суб'єктивне право складається з тріади структурних елементів (правомочностей): право на здійснення певних дій; право вимагати від іншого суб'єкта виконання (додержання) юридичного обов'язку; право на захист. Поняття та зміст юридичного обов'язку.

Поняття та ознаки законного інтересу. Види законних інтересів. Співвідношення законного інтересу із суб'єктивним правом. Спільні та відмінні риси суб'єктивних прав та законних інтересів. Поняття та ознаки юридичних фактів. Юридичні факти класифікують за різними ознаками: за вольовою, за відповідністю чи невідповідністю нормам права, за характером юридичних наслідків, за складом, за суб'єктом, за галузевою належністю тощо.

3. Результати вивчення дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Теорія і філософія права” здобувачі освіти повинні засвоїти такі **програми результати навчання** (ПРН відповідно до освітньої програми):

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Після вивчення навчальної дисципліни студент здобуває такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК відповідно до освітньої програми спеціальності «Право»

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК відповідно до освітньої програми спеціальності «Право»):

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Рік підготовки <u>1</u> Семестр <u>1</u>						Рік підготовки <u>1</u> Семестр <u>1</u>					
Тема 1. Предмет і метод загальної теорії і філософії права	9	2	2			5	9	2				7
Тема 2. Поняття, сутність і походження держави	10		4			6	9		2			7
Тема 3. Функції держави	9	2	2			5	9		2			7
Тема 4. Форми держави	7		2			5	9	2				7
Тема 5. Демократична держава	8		4			4	9		2			7
Тема 6. Механізм держави і державний апарат	9	2	2			5	9		2			7
Тема 7. Громадянське суспільство, політична система і держава	8	2	2			4	9	2				7
Тема 8. Правова держава	9	2	2			5	9		2			7
Тема 9. Поняття, сутність і походження права (4год)	10	2	4			4	9	2				7
Тема 10. Принципи права	11	2	4			5	9	2				7
Разом	90	14	28			48	90	10	10			70
Іспит	30					30	30					30
Усього годин	120	14	28			78	120	10	10			100

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Рік підготовки <u>1</u> Семестр <u>2</u>						Рік підготовки <u>1</u> Семестр <u>2</u>					
Тема 11. Норми права (4год)	14	4	4			6	12	2				10
Тема 12. Форми права	12	2	4			6	10		2			8
Тема 13. Нормативно-правовий акт	10	2	2			6	12		2			10
Тема 14. Система права	13	4	4			5	10	2				8
Тема 15. Система законодавства	11	2	4			5	11		2			9
Тема 16. Правоутворення	12	2	4			6	12	2				10
Тема 17. Правові відносини	12	4	2			6	12		2			10
Тема 18. Правова поведінка	12	2	4			6	13	2	2			9
Тема 19. Юридична відповідальність	12	2	4			6	10	2				8
Тема 20. Реалізація норм права	12	2	4			6	12	2				10

Тема 21. Тлумачення норм права	12	2	4			6	12		2			10
Тема 22. Правова свідомість і правова культура	12	2	4			6	14	2	2			10
Тема 23. Правове регулювання суспільних відносин	6	2	4				10		2			8
Разом	150	32	48			70	150	14	16			120
Іспит	30					30	30					30
Усього годин	180	32	48			100	180	14	16			150

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і метод загальної теорії і філософії права	2
2	Тема 2. Поняття, сутність і походження держави	4
3	Тема 3. Функції держави	2
4	Тема 4. Форми держави	2
5	Тема 5. Демократична держава	4
6	Тема 6. Механізм держави і державний апарат	2
7	Тема 7. Громадянське суспільство, політична система і держава	2
8	Тема 8. Правова держава	2
9	Тема 9. Поняття, сутність і походження права	4
10	Тема 10. Принципи права	4
11	Тема 11. Норми права	4
12	Тема 12. Форми права	4
13	Тема 13. Нормативно-правовий акт	2
14	Тема 14. Система права	4
15	Тема 15. Система законодавства	4
16	Тема 16. Правоутворення	4
17	Тема 17. Правові відносини	2
18	Тема 18. Правова поведінка	4
19	Тема 19. Юридична відповідальність	4
20	Тема 20. Реалізація норм права	4
21	Тема 21. Тлумачення норм права	4
22	Тема 22. Правова свідомість і правова культура	4
23	Тема 23. Правове регулювання суспільних відносин	4
	Разом	76

6. Теми, винесені на самостійне вивчення

№ з/п	Назва теми
1	Філософські підходи в методології теорії держави і права.
2	Роль логічних прийомів у структурі методології теорії держави і права.
3	Загальнотеоретичний понятійний матеріал як головний напрямок дослідження держави і права.
4	Система "стримань і противаг" органів законодавчої, виконавчої, судової влади.
5	Основні напрямки удосконалення організації і діяльності механізму Української держави.
6	Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства. Перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні.

7	Людина, особа, громадянин: співвідношення понять.
8	Конституційне та законодавче закріплення і реалізація основних обов'язків громадянина.
9	Становлення ідеї правової держави: виникнення і розвиток.
10	Пріоритетність прав, інтересів, свобод людини і громадянина.
11	Загальна характеристика вчень про природу і соціальне призначення права.
12	Право і мораль: порівняльна характеристика. Співвідношення держави і права.
13	Міжгалузеві принципи права (у сфері процесуальних відносин, господарське право).
14	Класифікація норм за предметом правового регулювання.
15	Спеціально - юридичні джерела права, їх характеристика.
16	Основні структурні елементи нормативно-правових актів.
17	Співвідношення національного та міжнародного права розкривається у формах, принципах взаємодії цих двох складових системи права та способах їх трансформації.
18	Юридична стилістика як система прийомів доцільного мовного використання в нормативних документах.
19	Класифікація правовідносин: за предметом правового регулювання виділяють; за функціями права розрізняють; за характером обов'язків; за ступенем визначеності суб'єктів: за субординацією в правовому регулюванні; за розподілом прав і обов'язків; за волевиявленням сторін.
20	Поділ правопорушень за ступенем суспільної небезпеки; поділ правопорушень за галузями права.
21	Мета, завдання та функції юридичної відповідальності (охоронна, захисна, профілактична, каральна, виховна).

Самостійна робота може бути виконана у формі реферату. Тематика рефератів, вимоги до оформлення та оцінювання рефератів вказані у Методичних рекомендаціях з Конституційного прав України для виконання практичних та самостійних робіт студентами економічного факультету денної форми навчання та студентів Навчально-наукового інституту заочної та післядипломної освіти спеціальність 081 «ПРАВО».

7. Методи і форми навчання

1. Словесні методи – лекція у формі бесіди, розповіді, пояснення, диспуту;

2. Наочні методи – лекція у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв.

3. Метод навчання за рівнем пізнавальної активності – пояснювально-ілюстративний метод, метод відтворення, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод.

4. Практичні методи – виконання практичних робіт у формі вирішення ситуативних завдань(кейсів) і тестів, ділові ігри, презентації, доповіді, реферати.

8. Методи і форми контролю:

1. Усне опитування (індивідуальне, аналіз відповідей студентів).

2. Письмова аудиторна та позааудиторна практична перевірка – аналіз розв'язків ситуативних завдань (кейсів) і тестів шляхом застосування чинного законодавства у сфері конституційних відносин, аналіз рефератів, доповідей, презентацій, аналіз проведених ділових ігр.

Види контролю: поточний контроль, проміжна та семестрова атестація у формі екзамену.

Форми контролю: усна, письмова, комбінована.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

1 семестр

Поточне тестування та самостійна робота 50 балів										Сума	Екза мен	Сум а
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Т. 9	Т. 10	50	50	100
	5	5	5	10		5	5	5	10			

2 семестр

Поточне тестування та самостійна робота 50 балів													Сума	Екза мен	Сум а
Т. 11	Т. 12	Т. 13	Т. 14	Т. 15	Т. 16	Т. 17	Т. 18	Т. 19	Т. 20	Т. 21	Т. 22	Т. 23	50	50	100
	5		5	5		10		5	5	5		10			

10. Порядок оцінювання результатів навчання

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Теорія і філософія права» здійснюється в одному семестрі і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного, практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр та набуття певних компетентностей, що проводиться як контрольний захід. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння нормативно-правовими актами, що є джерелами Теорії і філософії права;
- володіння ключовими теоретичними знаннями про об'єкт дисципліни;
- здатність творчо мислити та синтезувати знання;
- уміння використовувати знання для розв'язання практичних завдань тощо.

Загальна оцінка за екзамен визначається як сума поточного контролю (до 50 балів) та відповідей на питання екзаменаційного білету або тестового завдання (до 50 балів).

Екзаменаційні білети з дисципліни «Теорія і філософія права» містять 3 теоретичні питання, що включають матеріал навчальної програми, яка використовується в процесі навчання.

Студент на іспиті отримує білет, на якому є пронумеровані питання, та чисті аркуші паперу. Іспит відбувається в письмово-усній формі.

У процесі усного опитування, викладач зобов'язаний спершу вислухати повну відповідь студента (не залежно від того, чи вона є правильною) і лише потім задавати уточнюючі, додаткові запитання. Обов'язково наголошується на неправильних фрагментах відповіді, на суті помилок.

Можливе проведення семестрового екзамену у формі тестування в системі Moodle.

Оприлюднення результатів іспиту проводиться публічно.

11. Критерії оцінювання знань студентів

% від кількості балів, визначеної робочою програмою дисципліни на відповідну тему (визначає викладач)	Критерії оцінювання
90-100	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних/розрахункових

	завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
75-89	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
60-74	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань. Студент має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
0-59	Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі завдання. Безсистемне відділення випадкових ознак вивченого; невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.
0-34	Студент повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Студент не допущений до здачі екзамену/заліку

12. Методичне забезпечення

Підручники і навчальні посібники; методичні матеріали до практичних занять; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань.

13. Рекомендована література

Базова література

1. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. за ред. О.В.Зайчука, Н.М. Оніщенко. К. : Юрінком Інтер, 2020. 400 с.
2. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / А.М. Колодій, В.В.Копейчиков, С.Л. Лисенков [та ін.]; за ред. В.В. Копейчикова. К. : Юрінком Інтер, 2020. 320 с.
3. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко [та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина.- Харків : Право, 2019. 584 с.
4. Загальна теорія права: підручник /за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2019. 392с.

5. Європейський Союз у ХХІ столітті: функціонування та розвиток: монографія /кол. авт. ; за ред. В.С. Загорського, О. Я. Красівського. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. 632 с.
6. Бабкіна О. В. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: навч. посіб. — К.: МАУП, 2020. 144 с.
7. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Теорія держави і права (схеми, таблиці, поняття): Навчальний посібник. К., 2019. 127 с.
8. Навчальний посібник Серета Г.П., Стеценко С.Г. Проблеми теорії держави і права: у визначеннях та схемах. К.: КНТ, 2020. 184 с.

Спеціальна література

1. Лук'янов Д.В. Політичні партії в системі взаємодії громадянського суспільства та держави (роль та правове регулювання): Монографія. Д.В. Лук'янов. Х.: Право, 2017. 320с.
2. Оборотов Ю. Н. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права): Монографія. Одеса: Юрид. літ., 2022. 280 с.
3. Погребняк С. Л. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): Монографія. Х.: Право. 2020. 240 с.
4. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: Монографія / За ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка, О. В. Петришина та ін. Х.: Право, 2017. 248с.
5. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: Монографія. За заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна, М. І. Панова та ін. Х.: Право, 2018. 320с.
6. Сердюк О. В. Соціологічний підхід у сучасному правознавстві: пізнання соціальності права. Монографія. Х.: Яшма, 2017. 320с.
7. Циппеліус Р. Юридична методологія: Пер. з нім. К.: Реферат, 2019.176с.
8. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. К.: Реферат, 2020. 640с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – книжковий фонд читального залу Львівського НАУ (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1, Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника НАН України (вул. Стефаника, 2).
2. Електронні інформаційні ресурси:
 - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/>;
 - Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
 - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
 - Урядовий портал Кабінету Міністрів України. Режим доступу: www.kmu.gov.ua.
 - Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника. Режим доступу: www.lsl.lviv.ua.
 - Офіційний сайт Базы українського законодавства в Інтернет. Режим доступу: www.lawukraine.com.